

24.1.2025

Nordiska regeringarnas svar på Nordiska rådets rekommendation 18/2024 om nordiskt samarbete mot rasism och annan extremism

I rekommendationen 18/2024 (A 1964/UVN) rekommenderar Nordiska rådet de nordiska regeringarna att söka nya verktyg för att motarbeta rasism och annan extremism, att ta fram en plan/planer för hur regeringarna följer upp rekommendationerna i rapporten om högerextremismens utveckling i Norden från 1918 till idag, samt återrapporterar om detta till Nordiska rådet inom de närmaste 12 månaderna.

De nordiska regeringarna tackar Nordiska rådet för att det har tagit upp en viktig fråga. Detta svar innehåller en beskrivning av hur de nordiska regeringarna tillsammans och nationellt för sin del har vidtagit åtgärder för att bekämpa rasism och extremism. Dessa åtgärder motsvarar för sin del de uppföljningsåtgärder som nämns i [rapporten](#).

De nordiska justitieministrarna antog i september 2024 [programmet för rättsligt samarbete 2025–2030](#). I programmet prioriteras särskilt främjandet av rättsstatsprincipen och demokratiska principer samt förebyggande och bekämpning av extremism, terrorism och organiserad brottslighet. De nordiska regeringarna strävar efter att stärka arbetet mot diskriminering och skyddet av människors grundläggande rättigheter genom samarbete på det rättsliga området (MR-JUST). Enligt samarbetsprogrammet utgör radikaliserings och extrema grupper som är beredda att använda våld en gemensam utmaning för de nordiska länderna, och dessa fenomen kan hota demokratin och samhällsordningen i våra länder. Brottslighet förebyggs och bekämpas genom ett starkt nordiskt samarbete. Några av delmålen i det nordiska samarbetsprogrammet på det rättsliga området är bland annat att öka kunskapen, erbjuda forum för att byta erfarenheter och identifiera utvecklingsbehov när det gäller att förebygga och bekämpa brottslighet, terrorism och radikaliserings. Ett ytterligare mål är att samarbeta för att utveckla undersökningsmetoderna med iakttagande av EU-lagstiftningen och andra internationella rättsavtal/ människorättsinstrument.

De nordiska regeringarna har under de senaste åren finansierat flera projekt inom den rättsliga sektorn, särskilt för att bekämpa extremism, bland annat ett seminarium vid Försvarshögskolan i Sverige för säkerhetsmyndigheterna på temat radikaliserade miljöer. De nordiska länderna samarbetar med nätverket Nordic Safe Cities, som grundades 2016 med stöd av Nordiska ministerrådet. Nätverket stöder städerna utifrån deras behov på olika håll i Norden, bland annat genom att stärka demokratin, utveckla verksamhetsmodeller för att bekämpa segregation, rasism, diskriminering och radikaliserings. För närvarande ingår 21 städer i nätverket. Nordic Safe Cities-nätverket ordnade i november 2024 "Nordic Democracy Forum", där ett centralt tema var "Hur kan man främja olika former av initiativ som skapar trygga bostadsområden och förhindrar att segregationen fördjupas och förhindrar att det uppstår brottslighet och gängrekrytering?". Nordiska ministerrådets rättsområde (MR-JUST) deltog i finansieringen och genomförandet av evenemanget tillsammans med nätverket Nordic Safe Cities. Samarbetet med MR-JUST och Nordic Safe Cities-nätverket fortsätter 2025 och målet är att ordna ett brett evenemang för experter inom temat demokratins resiliens.

Postiosoite
Postadress
Justitieministeriet
PB 25
FI-00023 Statsrådet
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Sjötullsgatan 10
00170 Helsingfors
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358295 16001

Faksi
Fax
09160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Dessutom har temat för justitieministrarnas årliga möten under de senaste åren varit organiserad och gränsöverskridande brottslighet, och utbyte av kunskap och erfarenheter om utmaningar i anslutning till dessa fenomen och diskussioner om ländernas olika tillvägagångssätt för att hitta lösningar har spelat en central roll. Detta informationsutbyte kommer att fortsätta också i framtiden.

De ansvariga nordiska ministerierna samarbetar med nationella centrum och nätverk för förebyggande av extremism i praktiken, både nationellt och samnordiskt, för att utveckla god praxis mot extremism och rasism och för att skapa nya verksamhetsmodeller. När det gäller nordisk samverkan så finns sedan 2015 ett nordiskt nätverk för tjänstemän med ansvar för förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism. Under 2024 har Center mot våldsbejakande extremism i Sverige och Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme i Danmark, på eget initiativ utvecklat ett nordiskt nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Under 2024 arrangerades två möten, ett i Sverige och ett i Danmark. Vid dessa möten har man bland annat utbytt den aktuella lägesbilden, information och bästa praxis för att bekämpa och förebygga våldsbejakande extremism.

De nordiska regeringarna deltar också aktivt i det internationella samarbetet. Genom internationell verksamhet utbyter man information om olika länders erfarenheter och goda praxis samt dryftar tillsammans förebyggande åtgärder. I Europeiska unionen ansvarar medlemsländerna för att förebygga våldsbejakande radikaliserings. Europeiska kommissionen utvecklar och samordnar verksamheten på EU-nivå och stöder samarbetet mellan medlemsländerna. Våldsbejakande radikaliserings och extremism förändras i snabb takt och det är viktigt att man kan reagera snabbt på nya fenomen. Till exempel på nätet är det möjligt att tillägna sig idéer och ideologier från många olika håll och man behöver inte förbinda sig till att vara verksam i endast en organisation. Sådan radikaliserings som sker i synnerhet på nätet kommer sannolikt att beröra också unga och minderåriga i allt större utsträckning i framtiden. Inom ramarna för Europeiska unionens kunskapscentrum ”Knowledge Hub for Prevention of Radicalisation” pågår ett nordiskt prognosprojekt där det görs en kartläggning av hur extremism utvecklas i de nordiska länderna och av de nationella styrkor som de nordiska länderna kan utnyttja för att förbereda sig för dessa hot. EU-kommissionens strukturer och stöd är viktiga för de nordiska länderna också när det gäller kampen mot rasism. En central prioritering för den arbetsgrupp som på EU-nivå arbetar mot rasism är att stödja medlemsländerna när de utarbetar nationella handlingsprogram mot rasism. Finlands, Sveriges och Norges regeringar har godkänt de nationella handlingsprogrammen mot rasism. Danmark bereder ett handlingsprogram.

De nordiska ländernas nationella åtgärder

I **Finland** har man redan under en lång tid aktivt sökt nya verktyg för att bekämpa rasism och extremism. Sommaren 2024 antogs det fjärde [nationella åtgärdsprogrammet för förebyggande och bekämpning av våldsbejakande radikaliserings och våldsbejakande extremism](#). Åtgärdsprogrammet fastställer åtgärder för att förebygga och bekämpa våldsbejakande radikaliserings och våldsbejakande extremism. Åtgärdsprogrammet innehåller sammanlagt 43 åtgärder, och de har delats upp i arbete på nationell, regional och lokal nivå, men också arbete på individnivå. Våldsbejakande radikaliserings och extremism förebyggs förutom genom samarbete på nationell nivå också i samarbetsnätverk för lokalt förebyggande. Ankargrupperna ansvarar å sin sida för det förebyggande arbete som riktar sig till individer i enlighet med principerna för ankargrupperna. Åren 2020–2024 har det i Finland delats ut 1,7 miljoner euro i specialunderstöd för bekämpning av våldsbejakande radikalism. Sedan 2024 har det i olika projekt utvecklats arbetssätt och verksamhetsmodeller för att förebygga gatugängs rekrytering och våldsbejakande radikaliserings. De projekt som beviljats finansiering har genomförts på olika håll i Finland. Den nuvarande regeringen utarbetar ett brottsofferpolitiskt program i syfte att trygga stödtjänsternas finansiering och förbättra brottsutsattas ställning vid straffrättsliga förfaranden. Syftet med programmet är att trygga stödtjänsternas finansiering och förbättra brottsutsattas ställning vid straffrättsliga förfaranden. Att hjälpa och stödja offren är ett av målen för kriminalpolitiken. I de finländska fängelserna och i verkställandet av samhällspåföljd i Finland görs arbete för att förebygga våldsbejakande radikaliserings. Brottspåföljdsmyndigheten har kompetens, metoder och verktyg för att förebygga våldsbejakande radikaliserings. Arbetsformerna för att lösgöra människor från våldsbejakande radikalism (RADI) och organiserad

brottslighet (JR-Exit) fortsätter vid Brottspåföljdsmyndigheten genom en sammanslagning av dessa två funktioner. När det handlar om att förebygga våldsbejakande extremism och radikaliserings är det också viktigt att samarbetet med övriga myndigheter och aktörer inom tredje sektorn fungerar. Den nuvarande regeringen har gett [statsrådets meddelande om främjande av likabehandling, jämställdhet och ickediskriminering i det finländska samhället](#). Inom ramen för meddelande har man förberett ett [handlingsprogram](#) som innehåller åtgärder för att förbättra samhällsklimatet och relationerna mellan olika befolkningsgrupper, för att öka medvetenheten om utmaningar och olika lösningar och för att bekämpa rasism och diskriminering särskilt i arbetslivet och utbildningen. Det reserveras också mera resurser för att främja och sprida de åtgärder som redan fungerar bra. Utöver statsförvaltningen behöver även lokala aktörer delta i arbetet. Under genomförandet av programmet samarbetar man på bred front också med det civila samhället. De åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet handlar bland annat om att förbättra stämningen i samhället och öka dialogen, om ankarverksamheten samt fostrings-, utbildnings-, kultur-, idrotts- och ungdomspolitikerna.

I Norge lämnade extremismkommissionen sin utredning [NOU 2024:3](#) till regeringen i mars 2024. Utredningen handlar om gemensamma insatser mot extremism och bättre villkor för det förebyggande arbetet. Utredningen innehåller 41 rekommendationer som är indelade i fyra områden: 1) Bättre organisering och mer förpliktande samarbete, 2) Kunskaps- och kompetenshöjning i det förebyggande arbetet, 3) Bättre tillvaratagande av och möjligheter att medverka för utsatta grupper, och 4) Starkare uppslutning bakom demokrati och mänskliga rättigheter. Regeringen följer upp utredningen med ett meddelande från stortinget om förebyggande av extremism våren 2025. [Den nationella strategin mot terror](#) lades fram 2021 och reviderades 2022. Strategin utgör grunden för en samlad, gränsöverskridande insats för att förebygga radikaliserings och förhindra terror. Strategin anger fem insatsområden: 1) Utveckling av regleringen, 2) Teknologikutveckling, 3) Kommunikation om hot, 4) Kunskap och kompetens, och 5) Samarbete. Strategin anger särskilt prioriterade åtgärder som ska säkerställa att vi löser de viktigaste utmaningarna först. År 2014 lade den dåvarande regeringen fram den nationella handlingsplanen mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. [Handlingsplanen har reviderats flera gånger, senaste gången var år 2020](#). Planen är dynamisk och innehåller justerade och nya åtgärder som är i samklang med utvecklingen. Insatsområdena är kunskap och kompetens, samarbete och samordning, förhindrande av att extrema miljöer växer, förbyggande av radikaliserings och rekrytering på nätet och internationellt samarbete. I planen ingår åtgärder riktade mot alla former av extremism. Samarbete som sträcker sig över olika ämnesområden och samhällssektorer är centralt, både på det nationella och det lokala planet. Regeringen lade fram [handlingsplanen mot rasism och diskriminering](#) 2023. Handlingsplanen är särskilt riktad mot vägen in, och uppåt, i arbetslivet, men också mot den rasism och den diskriminering som unga personer upplever. År 2014 lade regeringen fram både [handlingsplanen mot antisemitism](#) och [handlingsplanen mot fientlighet mot muslimer](#). Dessa handlingsplaner är en del av regeringens arbete med att stärka och förnya arbetet mot rasism, hat och diskriminering på grund av etnicitet och religion. Vi är bekanta med de utmaningar som nämns på Nordiska ministerrådets webbsida i fråga om Segerstedtinstitutets rapport om högerextremism i Norden från 1918 till idag. Vi kan i anslutning till detta nämna att norska Justis- och beredskapsdepartementet finansierade en rapport [om högerextremism i Norge](#). Rapporten utarbetades av C-REX – Senter for ekstremismestudier 2018 och har ingått i kunskapsunderlaget för utvecklingen av politiken och nya åtgärder på fältet, bland annat i fråga om vuxna högerextremister.

I Sverige beslutade regeringen i januari 2024 om en ny samlad [strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism](#): Förebygga, förhindra, skydda och hantera. Strategin omfattar alla former av våldsbejakande extremism, men också de antidemokratiska rörelser och nätverk som kan utgöra grogrunden för en problematisk utveckling i samhället. I Sverige är begreppet hatbrott ett samlingsnamn för brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt den särskilda straffskärpningsgrunden i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken. Av strategin framgår är viktigt att yrkesverksamma har tillräcklig kunskap om motivbrott för att snabbt kunna identifiera påverkans-, eller hatbrottsmotiv med koppling till våldsbejakande extremism och terrorism. Det framgår vidare att de brottsbekämpande myndigheterna bör fortsätta utveckla kunskaps- och erfarenhetsutbytet om hatbrott och demokratihotande brottslighet i syfte att förhindra finansiering av sådan

brottslighet och förbättra förmågan att identifiera ideologiska komponenter i olika typer av brott. Digitala plattformar, inklusive spelplattformar fyller en viktig social funktion, men det finns också baksidor som bl.a. består av rasism, sexism och antidemokratiska uttryck. Dessa plattformar används också av aktörer inom extremistmiljöerna för att sprida propaganda och antidemokratiska budskap. Totalförsvarets forskningsinstitut har sedan 2022 ett uppdrag att kartlägga och analysera rasism och våldsbejakande extremism i digitala miljöer. I december 2024 beslutade regeringen om [en handlingsplan mot rasism och hatbrott](#). Handlingsplanen ska bidra till att arbetet på området blir träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt. Ett särskilt fokus läggs på fyra områden; Skola, Rättsväsende, Arbetsliv samt Velfärd och offentliga verksamheter. Till dessa fokusområden kopplas delmål mot vilket arbetet ska följas upp. Handlingsplanen innebär en kraftsamling i arbetet med att bekämpa rasism i stort, men ska också bidra till att med olika åtgärder synliggöra och motverka specifika former av rasism; antimuslimsk rasism, antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och rasism mot samer.

Danmark anser att ingen – oavsett bakgrund eller etnicitet – ska utsättas för rasism eller diskriminering. Alla i Danmark måste ha lika möjligheter och rättigheter att förverkliga sin fulla potential, bidra till arbetsmarknaden och engagera sig aktivt i samhällslivet. I Danmark strävar vi efter ett mångfaldigt samhälle där det finns utrymme att vara den man är utan rädsla för diskriminering eller rasism. Människor med annan etnisk bakgrund kan uppleva fördomar och trakasserier bara på grund av sitt utseende. Detta är helt oförenligt med de värderingar vi vill främja i det danska samhället. I Danmark finns redan i dag en rad bestämmelser som reglerar rasism och diskriminering, inklusive t.ex. diskrimineringslagen, lagen om etnisk jämställdhet och 266 b § brottsbalken. Dessutom bidrar myndigheter och civilsamhälle med en insats i det dagliga livet. Dessutom håller den danska regeringen på att utarbeta en nationell handlingsplan mot rasism. Ambitionen med handlingsplanen mot rasism är att bekämpa rasism brett i samhället genom en rad insatser. Handlingsplanen kommer att ta upp kampen mot rasism inom en rad ämnen som är centrala i danskarnas vardag. Dessutom kommer det att finnas ett oberoende fokus på insatser mot rasism och fördomar mot grönländare. Arbetet med den danska handlingsplanen mot rasism är i sin slutfas, och förväntas publiceras inom en snar framtid. Dessutom presenterade regeringen tillsammans med de andra partierna i Folketinget i juni 2024 12 nya initiativ i kampen mot antisemitism. De kompletterar den befintliga handlingsplanen mot antisemitism från januari 2022. Med initiativen från juni 2024, t.ex. det straffrättsliga arbetet, och riktade insatser görs mot antisemitism på nätet. Därutöver görs satsningar på skol- och utbildningsområdet samt med mer forskning och information.

I Island har regeringen lagt vikt vid under de senaste åren att skydda utsatta grupper från hatbrott och hatretorik, med särskilt fokus på att öka medvetenheten och stärka rättsliga åtgärder. År 2022 ändrades den allmänna strafflagen för att tillåta hårdare straff om ett brott kan betraktas som ett hatbrott, särskilt inriktat på brott som motiveras av faktorer som etnicitet, ras, religion, funktionshinder, könsidentitet och sexuell läggning. Utbildningsprogram för poliser i hantering av hatbrott har också utvecklats. Ett betydande fokus har legat på allmänhetens medvetenhet, inklusive en kampanj som syftade till att lyfta fram den skadliga effekten av hatretorik på individer och samhälle.

Ålands landskapsregering har fastställt en demokratistrategi för perioden 2025 – 2031 samt ett åtgärdsprogram för demokratistrategin för perioden 2025 – 2027. I demokratistrategin konstateras att rasism utgör en utmaning mot demokratin. Värnandet om demokratins principer innebär ett avståndstagande från rasism och alla former av diskriminering. Att bekämpa och förebygga strukturell diskriminering på Åland behöver lyftas fram som en viktig uppgift hos myndigheter, utbildningsanordnare och arbetsgivare på Åland. I landskapsregeringens program för integrationsfrämjande konstateras att rasism skadar samhället på många olika sätt och måste aktivt motverkas.

De nordiska regeringarna anser härmed att rekommendationen är uppfylld.